SPOTKANIA MIĘDZYKULTUROWE

TOM II

JĘZYKOZNAWSTWO
GLOTTODYDAKTYKA

SPOTKANIA MIĘDZYKULTUROWE

TOM II

JĘZYKOZNAWSTWO
GLOTTODYDAKTYKA

Pod redakcją
KRYSTYNY JARZĄBEK
ANNY RUTTAR
SYLWII SOJDY

UNIWERSYTET ŚLĄSKI W KATOWICACH
WYDAWNICTWO GNOME

KATOWICE 2012

© Copyright 2012 by
Uniwersytet Śląski w Katowicach
Wszelkie prawa zastrzeżone

Recenzent
PROF. DR HAB. BARBARA OCZKOWA

Projekt okładki i szaty graficznej
MAREK FRANCIK

Korekta
ZESPÓŁ

Publikacja sfinansowana ze środków
UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH

ISBN 978-83-63268-20-6

Złożono czcionką Times
Printed in EU

GNOME — Wydawnictwa Naukowe i Artystyczne
ul. Drzymały 18/6, 40-059 Katowice, Poland
tel.: +48 603370713; e-mail: wydawnictwognome@gmail.com

SPIS TREŚCI

Od redakcji 9

MAGDALENA BŁASZAK
Wpływ płci na wartościowanie w języku macedońskim 13

MARIA CICHOŃSKA, PAULINA PYCIA
Prostorni odnosi u gramatici i učenju stranoga jezika 25

KATARÍNA DUDOVÁ
Jazykový obraz času v slovenskej a poľskej poézii 36

ILIANA GENEW-PUHALEWA
Новогръцките терминологични лексикони и интернационализацията 47

ALMA GENJAC-NAKIČEVIĆ
Ekstralingvističke karakteristike leksema u *Travničkoj hronici* Ive Andrića 58

MEMNUNA HASANICA
Nastava kao komunikativni čin i jezička analiza diskursa 67

KRYSTYNA JARZĄBEK, NEDA PINTARIĆ
Sprega neverbalne i verbalne komunikacije:
sličnosti i razlike u poljskom i hrvatskom nijekanju 81

NATÁLIA KORINA
Rečová etiketa vo vyučovaní cudzieho jazyka (rusko-slovenský aspekt) 89

AMELA LJEVO-OVČINA
Precedentni fenomeni u dnevnoj i periodičnoj štampi
na primjeru bosanskog i ruskog jezika 97

ROMAN MADECKI
Zaskakująca odmienność, czyli o etykiecie językowej
w nauczaniu języka polskiego w Czechach
(aspekty glottodydaktyczne i translatologiczne) 113

HALINA MIECZKOWSKA
Rola transferu kulturowego w nauczaniu języków pokrewnych
na przykładzie związków frazeologicznych 121

GABRIELA OLCHOWA
Frazeologizmy kolokwialne, slangowe i wulgarne
w języku polskim i słowackim 130

DUNJA PAVLIČEVIĆ-FRANIĆ, KATARINA ALADROVIĆ SLOVAČEK
The phenomena of language change in the age-related sociolects 138

JANA PEKAROVIČOVÁ, ADELA GABRÍKOVÁ
Etnostereotypy a ich motivácia 151

ANITA RAČÁKOVÁ
Interkultúrna kompetencia a didaktika translácie 159

LUDWIG SELIMSKI
Z badań nad nowym słownikiem nazwisk bułgarskich 170

EDINA SOLAK, ALICA ARNAUT
Turski utjecaji u leksici bosanskoga jezika 182

MAGDALENA SZYDŁOWSKA
O polskich i bułgarskich tłumaczeniach filmowych list dialogowych 191

DARIUSZ TKACZEWSKI
Czeski dorobek encyklopedyczny – *Ottův slovník naučný*
jako uniwersalna encyklopedia narodowa 200

LUJZA URBANCOVÁ
Rozvoj kultúrnej kompetencie pri výučbe slovenčiny
ako cudzieho jazyka 217

ЛЮДМИЛА ВАСИЛЬЄВА
Деякі аспекти викладання слов'янських мов
(позитивний трансфер і міжмовна інтерференція) 225

IVICA VIGATO
Frazemi u pučkoj drami „Ki će mi šoldi dati"
kao pokazatelji kulturoloških osobitosti otoka Silbe 235

JIŘÍ ZEMAN
Komunikace dívek a chlapců jako koexistence dvou kultur 242

OD REDAKCJI

Nietrudno zauważyć, że świat nasz coraz bardziej się kurczy. W ciągu kilku lub kilkunastu godzin możemy przemieścić się z kraju do kraju, z kontynentu na kontynent. Co więcej, aby zetknąć się z przedstawicielami innych narodów, nie musimy wcale wybierać się w podróż, wystarczy wyjść na ulicę, włączyć telewizor albo skorzystać z Internetu. W ostatnim okresie w Polsce przebywa coraz więcej obcokrajowców. W wielu miejscach globu ziemskiego można też spotkać Polaków. Do kontaktu przedstawicieli obcych sobie nacji dochodzi podczas:

- migracji zarobkowej;
- pracy w firmie zagranicznej albo zatrudnienia na rodzimym rynku pracy obcokrajowców;
- międzynarodowej wymiany młodzieży;
- uczestniczenia w projektach międzynarodowego Wolontariatu Europejskiego;
- szkolenia zawodowego;
- wyjazdów turystycznych;
- międzynarodowych konferencji czy seminariów.

W tym integrującym się świecie relacje międzyludzkie oraz stosunki między narodami nie zawsze układają się w sposób poprawny. Niemal na co dzień dochodzi na oczach świata do eskalacji pretensji i wzajemnych konfliktów. Każdego dnia massmedia piętnują fanatyzm, dyskryminację i nacjonalizm wśród wspólnot etnicznych, brak tolerancji między wyznaniami i odmiennymi światopoglądami. Zarówno u nas w Polsce, jak i w innych krajach można wskazać ugrupowania, partie a także osoby z kręgu władzy, które na co dzień podsycają wzajemne żale narodów, pielęgnują bolesne wspomnienia z przeszłości, umacniają negatywne stereotypy narodowe, tworzą wypaczone obrazy minionych dni, umacniają mury nienawiści wobec osób, które prezentują odmienny punkt widze-

nia. Rozdrapywaniu starych ran służą tzw. dni pamięci, kiedy pewne środowiska ujawniają to, co było w przeszłości społeczeństw wstydliwe czy haniebne.

Tak więc w kontaktach narodów zamieszkujących kulę ziemską da się obecnie zaobserwować dwie przeciwstawne tendencje: z jednej strony narody jednoczą się, czego przykładem może być Unia Europejska, z drugiej jednak strony pojawia się eskalacja wzajemnych pretensji, konfliktów, napięć, umacniania murów nienawiści i nieporozumień, które były budowane przez wieki. Skłania to do refleksji nad postrzeganiem przez Polaków przedstawicieli innych narodowości i kultur a także postrzeganiem przez obcokrajowców samych Polaków.

Na bolesne sprawy, które miały miejsce w przeszłości ludzie nie mają wpływu. Można jednak dołożyć starań, aby pozytywnie wpływać na to, co dzieje się tu i teraz. Trzeba jednak pamiętać o tym, że pierwszym, ważnym krokiem na drodze do wzajemnego porozumienia się z przedstawicielami innych narodów jest nauka ich języka – bywa to nierzadko pierwsze spotkanie z innym narodem. Drugim krokiem natomiast powinno być dogłębne poznanie i zaakceptowanie odmiennej kultury i porównanie jej z kulturą rodzimą. Wynika to stąd, że kiedy ludzie przenoszą się do odmiennego kręgu kulturowego albo obcują z przedstawicielami tego kręgu zabierają ze sobą własne poglądy, wartości, normy, zwyczaje, zachowania. Wyjeżdżając do innego kraju albo obcując z obcokrajowcami wkraczają jednak w nowy system kulturowy, to jest system odmiennych norm, wartości i zachowań. Zetknięcie tych dwóch odrębnych światów może skutkować szeregiem nieporozumień, poczuciem zdezorientowania, stresem i złością. Jest to kolejne ważne spotkanie z przedstawicielami drugiej nacji.

Kwestie kulturowe, pojawiające się przy zderzeniu dwóch odmiennych systemów kulturowych powinny stanowić przedmiot analizy i badań naukowców: filologów, językoznawców, historyków literatury, glottodydaktyków, a także historyków, socjologów, antropologów, etnologów, kulturoznawców. Z efektami ich pracy należy zapoznać przede wszystkim nauczycieli akademickich, pracujących na kierunkach neofilologicznych. Wszak to oni przygotowują studentów nie tylko do posługiwania się językiem obcym. Muszą też przekazać swoim słuchaczom to wszystko, co składa się na system kulturowy obcej społeczności.

Taka sytuacja będzie niewątpliwie sprzyjać:

- lepszemu poznaniu odmiennej nacji,
- dostrzeżeniu odrębności kulturowej,
- kształtowaniu opinii o odmienności ale i równorzędności wszystkich kultur,
- poszanowaniu odrębności i różnic międzykulturowych,
- zrozumieniu tego co obce,
- przełamywaniu negatywnych stereotypów i uprzedzeń,
- budowaniu mostów między ludźmi,
- wychowaniu młodych Polaków na świadomych i otwartych na innych obywateli Polski, Europy i świata.

Niniejszy zbiór artykułów, zgodnie z intencją jego twórców, ma przysłużyć się spotkaniom międzykulturowym Słowian. Oznacza to w praktyce, że jego adresatem są filolodzy – slawiści, natomiast autorami ci pracownicy uczelni wyższych z krajów słowiańskich, którzy obok pracy naukowej, skoncentrowanej wokół zagadnień związanych ze słowiańszczyzną, zajmują się na co dzień edukowaniem przyszłych absolwentów slawistyki.

Publikacja składa się z dwóch tomów:

- tom I: *Spotkania międzykulturowe. Literaturoznawstwo. Kultura.*
- tom II: *Spotkania międzykulturowe. Językoznawstwo. Glottodydaktyka.*

Tytuły te wskazują zatem na zakres, w którym mieści się tematyka poszczególnych tekstów.

Tom pod tytułem *Spotkania międzykulturowe. Językoznawstwo. Glottodydaktyka* poświęcony jest zagadnieniom z zakresu lingwistyki oraz dydaktyki języków słowiańskich (ze szczególnym uwzględnieniem języków zachodnio- i południowosłowiańskich).

Stereotyp i autostereotyp w języku słowackim, z etnolingwistycznego punktu widzenia, opartego na analizie związków frazeologicznych, omawiają w swoim tekście pt. *Etnostereotypy a ich motivácia* Jana Pekarovičová i Adela Gabríková.

Wiele uwagi poświęca się językoznawstwu konfrontatywnemu południowo- i zachodniosłowiańskiemu. Katarína Dudová w artykule *Jazykový obraz času v poľských a slovenských básnických textoch* podjęła próbę konfrontatywnego opisu językowego obrazu czasu w wierszach słowackich i polskich. Kwestię tłumaczenia związków frazeologicznych w ujęciu polsko-słowackim ukazała Gabriela Olchowa w tekście pt. *Frazeologizmy kolokwialne, slangowe i wulgarne w języku polskim i słowackim*. Konfrontację rosyjskiego i bośniackiego systemu językowego przedstawia z kolei Amela Ljevo-Ovčina (*Precedentni fenomeni u dnevnoji periodičnoj štampi na primjeru bosanskog i ruskog jezika*).

Zmiany zachodzące w języku chorwackim, według kryterium diastratycznego i diafazycznego, ukazują w artykule *The phenomena of language change in the age-related sociolects* Dunja Pavličević-Franić i Katarina Aladrović Slovaček. Alma Genjac-Nakičević w pracy *Ekstralingvističke karakteristike leksema u* Travničkoj hronici *Ive Andrića* podejmuje charakterystykę leksemów w dziele Ive Andricia, a Ivica Vigato omawia aspekty kulturologiczne w pracy *Frazemi u pučkoj drami „Ki će mi šoldi dati" kao pokazatelji kulturoloških osobitosti otoka Silbe.*

Edina Solak i Alica Arnaut zajmują się turecko-bośniackim transferem językowym (*Turski utjecaji u leksici bosanskoga jezika*), a o komunikacji werbalnej i niewerbalnej traktuje praca Krystyny Jarząbek i Nedy Pintarić *Sprega neverbalne i werbalne komunikacije: sličnosti i razlike u polskom i hrvatskom nijekanju.*

O najnowszej leksyce bułgarskiej traktuje tekst Iliany Genew-Puhalewy pt. *Новогръцките терминологични лексикони и интернационализацията*, a interesujący przegląd bułgarskich nazwisk prezentuje Ludwig Selimski

(*Z badań nad nowym słownikiem nazwisk bułgarskich*). Problemem tłumaczenia na polu polsko-bułgarskim zajmuje się Magdalena Szydłowska w pracy *O polskich i bułgarskich tłumaczeniach filmowych list dialogowych*.

Zagadnienia szeroko pojmowanej etykiety oraz grzeczności językowej i ich implikacji dydaktycznych, ze szczególnym uwzględnieniem kontekstu zachodniosłowiańskiego, prezentowane są w tekstach Natálii Koriny (*Rečová etiketa vo vyučovaní cudzieho jazyka (rusko-slovenský aspekt)*) i Romana Madeckiego: *Zaskakująca odmienność, czyli o etykiecie językowej w nauczaniu języka polskiego w Czechach (aspekty glottodydaktyczne i translatologiczne)*.

Przedmiotem zainteresowania badaczy prezentowanym w niniejszym tomie jest także dydaktyka języków słowiańskich. Halina Mieczkowska w artykule *Rola transferu kulturowego w nauczaniu języków pokrewnych na przykładzie związków frazeologicznych* zwraca uwagę na istotę transferu w nauczaniu języków bliskich genetycznie, geograficznie i kulturowo. Maria Cichońska i Paulina Pycia zajmują się relacjami przestrzennymi w gramatyce i nauczaniu języka obcego na przykładzie języków słowiańskich (*Prostorni odnosi u gramatici i učenju stranoga jezika*).

Dydaktykę i kulturę łączy w swojej pracy, zatytułowanej *Rozvoj kultúrnej kompetencie pri výučbe slovenčiny ako cudzieho jazyka,* Lujza Urbancová. Podobnym zagadnieniom poświęcony jest artykuł Ludmily Vasilievej, pt. *Деякі аспекти викладання слов'янських мов (позитивний трансфер і міжмовна інтерференція))*. Związek pomiędzy kompetencją interkulturową a nauczaniem tłumaczenia podejmuje w swoim opracowaniu *Interkultúrna kompetencia a didaktika translácie* Anita Račáková.

Następstwom różnic w komunikacji dziewcząt i chłopców w języku czeskim poświęcony jest tekst Jiřiego Zemana: *Komunikace dívek a chlapců jako střet dvou kultur,* a czeski dorobek encyklopedyczny (*Czeski dorobek encyklopedyczny – Ottův slovník naučný jako uniwersalna encyklopedia narodowa*) prezentuje Dariusz Tkaczewski. Magdalena Błaszak porusza w artykule *Wpływ płci na wartościowanie w języku macedońskim* problematykę szeroko pojętego wartościowania.

Prezentowane prace ukazują szeroki słowiański kontekst – językoznawczy i glottodydaktyczny – z różnorakimi nawiązaniami interdyscyplinarnymi. Redaktorki publikacji żywią nadzieję, że zapoczątkuje ona nowy cykl wydawniczy, który będzie systematycznie wznawiany i kultywowany.

W tym miejscu składamy serdeczne podziękowania recenzentce, Pani Profesor dr hab. Barbarze Oczkowej, której wnikliwa lektura tekstów, życzliwość i cenne uwagi pomogły w redakcji i przygotowaniu tomu do druku.

Krystyna Jarząbek
Anna Ruttar
Sylwia Sojda